

Verzekeringsrecht

De tien geboden van de rechtsbijstandsverzekering

Hans SMEYERS
advocaat maxius
lid van de Gemengde Commissie Rechtsbijstandsverzekering

Die zehn Gebote sind deshalb so eindeutig, weil sie nicht auf einer Konferenz beschlossen wurden ...

Konrad ADENAUER

“De rechtsbijstandsverzekering is een verzekeringsovereenkomst waarbij de verzekeraar zich verbindt diensten te verrichten en kosten op zich te nemen, ten einde de verzekerde in staat te stellen zijn rechten te doen gelden, als eiser of als verweerder, hetzij in een gerechtelijke, administratieve of andere procedure, hetzij los van enige procedure” (art. 90 Wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, hierna: W.L.V.O.).

De rechtsbijstandsverzekering wil aldus een oplossing bieden voor de financiële drempels die rechtzoekenden ervan kunnen weerhouden op te komen voor hun rechtmatige aanspraken, zowel binnen als buiten de rechtbank.

Hoe nobel de bedoelingen ook mogen zijn, het spreekt voor zich dat de praktische toepassing niet steeds over rozen loopt. Discussies over al dan niet dekking, al dan niet toevertrouwen van het dossier aan een advocaat, al dan niet excessieve kosten en erelonen van advocaten liggen voortdurend op de loer en kunnen het positieve beeld van de rechtsbijstandsverzekering als middel om de toegang tot het (ge)recht te verruimen danig vertroebelen.

Verzekeraars en advocaten hebben spoedig begrepen dat er meer te winnen was met samenwerking dan met voortdurend gebekvecht. Op 23 juli 1999 ondertekenden hun vertegenwoordigers (destijds B.V.V.O., thans Assuralia voor de verzekeraars en destijds de Vereniging van Vlaamse Balies, thans de Orde van Vlaamse Balies voor de advocaten) een protocol¹ (verder “het Protocol” genoemd) waarin zij binnen de grenzen van de dwingende wettelijke bepalingen de regels vastlegden die verzekeraars en advocaten in hun onderlinge relaties en in hun contacten met de verzekerden in acht dienen te nemen. Tegelijk werd de Gemengde Commissie Rechtsbijstandsverzekering (G.C.R.) in het leven geroepen.²

De steeds groeiende belangstelling van de overheid voor de rechtsbijstandsverzekering als middel om “de toegang tot Justitie te bevorderen” en de recente promotie ervan door een fiscale incentive te verlenen indien de polis aan bepaalde minimumvoorwaarden voldoet³, een primeur trouwens voor een verzekering niet-leven, vormt een gedroomde gelegenheid om een stand van zaken

¹ De Verz. 2001, 639-645; via internet: <http://privaat.advocaat.be/site/ovb/Rechtshulp/pdf/Protocol%20Rechtsbijstandsverzekeraars%20per%2029%20oktober%202002.pdf>

² Zie verder het achtste gebod: “en anders is er de G.C.R.”.

³ Zie het K.B. van 15 januari 2007 tot vaststelling van de voorwaarden waaraan een verzekeringsovereenkomst rechtsbijstand moet voldoen om te worden vrijgesteld van de jaarlijkse taks op de verzekeringsverrichtingen bedoeld in artikel 173 van het Wetboek diverse rechten en taksen. Datum van verschijning in het B.S. niet bekend op het ogenblik van het afsluiten van deze tekst.

op te maken en de verworvenheden van jaren samenwerking op het terrein op een rijtje te zetten. Hiervoor werd geput uit rechtspraak en rechtsleer en uit de intussen 466 adviezen van de G.C.R.⁴

Qua vorm werd gekozen voor een formulering in “tien geboden”. De tien geboden werden van oudsher gezien als *wet* maar ook als *belofte*, de schets van de situatie waarnaar het volk onderweg is, een land van belofte, een wereld van rechtvaardigheid ...

Vanuit het stellige geloof in de rechtsbijstandsverzekering als middel om de toegang tot het (ge) recht te verruimen⁵, is die formulering in tien geboden dan ook een voor de hand liggende keuze.

Dit zijn ze, de tien geboden van de rechtsbijstandsverzekering (R.B.V.):

Bovenal is 't contract je god
 Met eigen beheer wordt niet gespot
 In één richting alle neuzen
 Heilig is de vrije keuze
 Objectiviteit is aan de orde
 Laat het gerecht geen goktent worden
 Met communicatie kom je ver
 En anders is er de G.C.R.
 De R.B.V. is geen “geldmachien”
 De R.B.V. is win-win-win

I. Bovenal is 't contract je god

“De” rechtsbijstandsverzekeringpolis bestaat niet. Er bestaat geen modelpolis rechtsbijstandsverzekering zoals dat bijvoorbeeld wel het geval is voor de motorrijtuigenverzekering. De rechtsbijstandsverzekering is tot nader order geen verplichte verzekering.⁶ De polisvoorwaarden worden derhalve vrij bepaald

⁴ Toestand op 1 februari 2007.

⁵ H. SMEYERS, “Toegang tot het (ge)recht: de rechtsbijstandsverzekering als oplossing” in F. EVERS en P. LEFRANC (eds.), *De verhaalbaarheid van de kosten van verdediging: en wat met de toegang tot de rechter? Rechtshulp op de helling*, Brugge, Die Keure, 2006, reeks Tegenspraak, cahier 25bis, 111-134; H. SMEYERS, “Rechtsbijstandsverzekering waarborgt toegang tot het (ge)recht”, *Juristenkrant 2004*, afl. 86, 4.

⁶ H. SMEYERS, “Toegang tot het gerecht voor iedereen, requiem of revival? Concept voor een verplichte rechtsbijstandsverzekering op de drempel van de 21ste eeuw”, *A.J.T.* 1996-97, dossier nr. 3, 25-39; H. SMEYERS, “Une solution originale: l’assurance de protection juridique obligatoire” in *Les cahiers de la protection juridique, Actes du XVe Congrès International de l’assurance de protection juridique*, Bristol, 25-26 juni 1998 (een uitgave van RIAD-IALEX); H. SMEYERS, “Het paarse sprookje van de witte ridder en de zwarte prinses”, tribune over het voorontwerp van wet op de verzekeringsovereenkomst voor juridische bescherming

door de rechtsbijstandsverzekeraars, uiteraard met respect voor de minimumvereisten, zoals wettelijk opgelegd (vrije keuze van advocaat (zie verder het vierde gebod: “heilig is de vrije keuze), objectiviteitsclausule (zie verder het vijfde gebod: “objectiviteit is aan de orde”), verplichte tussenkomst van de advocaat in bepaalde gevallen (zie verder het vierde gebod: “heilig is de vrije keuze)).⁷

Het is een ruim verspreid misverstand bij verzekerden en hun advocaten dat wanneer de rechtzoekende een rechtsbijstandsverzekeringpolis heeft afgesloten, hij zonder meer een beroep mag doen op een advocaat (op kosten van de verzekeraar), zodra een juridisch geschil zich aandient. Uiteraard staat het de rechtzoekende altijd vrij onmiddellijk een beroep te doen op een advocaat. Of de rechtsbijstandsverzekering de kosten daarvan zal ten laste nemen, hangt volledig af van de voorwaarden opgenomen in de rechtsbijstandsverzekeringpolis afgesloten door de rechtzoekende. Het protocol voorziet met het oog daarop uitdrukkelijk dat de rechtsbijstandsverzekeraar “op het eerste verzoek van de advocaat de algemene en bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis (zal) overmaken” (artikel 3).

In de eerste plaats dient te worden nagegaan of het juridisch geschil (het “schadegeval” in verzekeringstermen) onder de dekking van de polis valt. Dat de begrippen risico en schadegeval in de rechtsbijstandsverzekering niet wettelijk gedefinieerd zijn, geeft vaak aanleiding tot discussie. Rechtsleer en rechtspraak nemen in dat verband geen eenduidig standpunt in.⁸

Vervolgens stelt zich de vraag vanaf wanneer een beroep mag worden gedaan op een vrij gekozen advocaat. Dit aspect komt verder aan bod onder het tweede gebod (“met eigen beheer wordt niet gespot”). De kwestie is deels wettelijk geregeld (recht op eigen beheer door de rechtsbijstandsverzekeraar; verplichte tussenkomst van de advocaat in bepaalde gevallen), doch wordt voor het overige vrij geregeld in de polis.

Wat de eigenlijke dekking betreft, staat het de rechtsbijstandsverzekeraar vrij te bepalen voor welke geschillen hij dekking verleent en ten belope van welk bedrag (het zogenaamde dekkingsplafond, dat al te vaak door de verzekerde (en zijn advocaat) uit het oog verloren wordt), welke territoriale of temporele dekking geldt en wat de wachttijden zijn.

ten einde de rechtstoegang te verbeteren, *De Verzekeringwereld*, 25 juni 2002, 39-40.

⁷ Zie artikel 1 van het Protocol: “Wanneer de verdediging van de rechten van een rechtzoekende gewaarborgd wordt door een rechtsbijstandsverzekering, vormt dat contract het gemeenschappelijk richtsnoer voor de verzekerde, de verzekeraar en de advocaat, althans in zover hierin niet wordt afgeweken van de dwingende wettelijke bepalingen.”

⁸ Voor een overzicht van de verschillende stellingen zie C. VAN SCHOU BROECK en A. DE GRAEVE, “Rechtsbijstandsverzekering. Stand van zaken en actualia” in *CBR Jaarboek 2004-2005*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2005, 514-518.

Wil de rechtsbijstandsverzekeraar niettemin een polis aanbieden in het kader van het voorstel ONKELINX m.b.t. een zogenaamde algemene rechtsbijstandsverzekering, dus met vrijstelling van de taks op de verzekeringspremies, dan dient hij wel de minimumvoorwaarden van het KB⁹ te respecteren. Het maximumbedrag van de premie waarop de afschaffing van de taks van toepassing kan zijn, bedraagt 144 euro. De fiscale incentive bedraagt aldus maximaal een schamele 13,32 euro. De materies die moeten worden gedekt door die polis, zijn onder meer: het aansprakelijkheidsrecht, het consumentenrecht, de (eerste) echtscheiding met onderlinge toestemming, de (eerste) bemiddeling in familiezaken, het bouwrecht indien er geen administratieve toelating is vereist, het fiscaal recht en het administratief recht. Het staat de rechtsbijstandsverzekeraars vrij aan deze verplichte basisvoorwaarden nog andere dekkingen toe te voegen.¹⁰

Een vaak voorkomende discussie m.b.t. de dekking doet zich voor wanneer een polis enkel contractuele of enkel extra-contractuele geschillen dekt, al dan niet op basis van een zogenaamde omkerings- of spiegelclausule.¹¹

II. Met eigen beheer wordt niet gespot

Bedoeld wordt het eigen beheer van schadegevallen door de rechtsbijstandsverzekeraar.

Nogal wat rechtsbijstandsverzekerden en advocaten gaan voorbij aan het wettelijk recht van de rechtsbijstandsverzekeraar om te trachten zelf tot een minnelijke regeling te komen (tenzij de polis zou bepalen dat onmiddellijk beroep mag worden gedaan op een vrij gekozen advocaat). Dit wettelijk recht wordt afgeleid uit artikel 90 W.L.V.O. dat het heeft over “verzekeringsovereenkomsten waarbij de verzekeraar zich verbindt diensten te verrichten” en uit artikel 92 W.L.V.O. dat bepaalt wanneer het dossier verplicht moet worden toevertrouwd aan een advocaat (redenering *a contrario*). Het wordt uitdrukkelijk erkend in het Protocol dat in de inleiding bepaalt: “*De rechtsbijstandsverzekeraars, aangesloten bij de B.V.V.O.*¹², *zoeken met inachtneming van de voorwaarden van hun polissen, een oplossing voor de geschillen van hun verzekerden, al dan niet met de hulp van advocaten die vrij door de verzekerden worden gekozen, hetzij in een minnelijke, hetzij in een gerechtelijke fase. Dit alles gebeurt binnen de dwingende wettelijke bepalingen inzake rechtsbijstandsverzekeringen...*”

Die regelgeving kent aan de verzekeraar het recht toe om diensten te verrichten teneinde de verzekerde in staat te stellen zijn rechten te doen gelden, als ei-

⁹ Zie voetnoot 3

¹⁰ Zie het K.B. van 15 januari 2007 (voetnoot 3) en het antwoord van vice-eerste minister en minister van Justitie Laurette ONKELINX op een parlementaire vraag van de heer Servais VERHERSTRAETEN in de Kamercommissie voor de justitie van 9 januari 2007 (www.dekamer.be/doc/CCRA/pdf/51/ac1148.pdf)

¹¹ Zie hierover C. VAN SCHOUBROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 543-545.

¹² Thans Assuralia

ser of als verweerder, zolang er niet moet worden overgegaan tot een gerechtelijke of administratieve procedure.”

Dit recht op eigen beheer van schadegevallen door de rechtsbijstandsverzekeraar staat onbetwistbaar vast. Verzekerden en advocaten dienen het te respecteren. In die zin kan er niet mee worden gespot.

Dit recht brengt anderzijds verplichtingen mee voor de rechtsbijstandsverzekeraars. Het veronderstelt een actieve tussenkomst van de rechtsbijstandsverzekeraar (geen “afwachtende houding”¹³). Hij heeft in zijn hoedanigheid van professioneel een zekere “begeleidingsplicht”¹³. Dit impliceert dat hij bij een schadegeval zijn verzekerde duidelijk en concreet moet laten weten welke inlichtingen en gegevens er juist nodig zijn in het kader van een minnelijke regeling en welke de implicaties zijn van diverse te nemen stappen. Zo werd door de “commissie saisine” van de Gemengde Commissie Rechtsbijstandsverzekering meermaals geoordeeld dat tekortkomingen in de te leveren bijstand dan ook de onmiddellijke inschakeling van een advocaat verantwoorden.

In een recente gedragscode van de rechtsbijstandsverzekeraars wordt dan ook uitdrukkelijk vermeld dat de verzekeraar zich ertoe verbindt het dossier proactief te beheren en de verzekerde in duidelijke en verstaanbare taal op de hoogte te houden van de stand van zijn dossier. Dit laatste kan, naar keuze van de verzekerde, hetzij rechtstreeks, hetzij via de verzekeringstussenpersoon.¹⁴

In die zin mag dus ook door de rechtsbijstandsverzekeraar niet met het eigen beheer worden gespot ...

III. In één richting alle neuzen

Het belang van de verzekerde (de consument) komt altijd op de eerste plaats. Hij gaat op zoek naar zijn recht en dient daarbij optimaal te worden bijgestaan.

In eerste instantie zal de rechtsbijstandsverzekeraar die bijstand verlenen (behoudens andersluidende bepaling in de polis). Het is daarbij van het hoogste belang dat die bijstand steeds wordt verleend in nauw overleg met de verzekerde om wiens recht het uiteindelijk gaat. Zijn akkoord met de te volgen gedragslijn om tot dat recht te komen is derhalve primordiaal. In dat verband mag niet uit het oog worden verloren dat de verzekerde de leiding van het geschil heeft en niet de verzekeraar en dit niet alleen in de procedurele fase maar ook in de minnelijke fase van het geschil. De beslechting van het geschil heeft immers een weerslag op de persoon en het vermogen van de verzekerde.¹⁵

¹³ De citaten komen uit adviezen van de G.C.R.

¹⁴ “Gedragsregels van de rechtsbijstandsverzekeraar”, document d.d. 14 december 2006, eerland te consulteren op www.assuralia.be.

¹⁵ C. VAN SCHOUBROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 522; K. BERNAUW, “De verhouding tussen de rechtsbijstandsverzekeraar en de advocaat”, in P. COLLE en J.L. FAGN-

Het akkoord van de verzekerde is noodzakelijk telkens zijn rechten ten aanzien van derden worden bepaald.¹⁶ Indien de neuzen niet in dezelfde richting wijzen en er derhalve een verschil van mening rijst tussen verzekerde en verzekerder over de gedragslijn die zal worden gevolgd voor de regeling van het schadegeval, dient de objectiviteitsclausule te worden toegepast (zie verder het vijfde gebod: “objectiviteit is aan de orde”).

Eens het dossier in handen is van een advocaat, kan het echter ook gebeuren dat de cliënt/verzekerde zijn vertrouwen in die advocaat verliest. Nogal wat rechtsbijstandsverzekeringsspolissen bevatten clausules die erop neerkomen dat de rechtsbijstandsverzekerder slechts verplicht is de kosten van één enkele advocaat ten laste te nemen, tenzij de verzekerde “door omstandigheden buiten zijn wil gedwongen wordt een andere advocaat te nemen”. Het gaat hier om een volkomen rechtsgeldige clausule.

Bij herhaling besliste de “commissie saisine” van de Gemengde Commissie Rechtsbijstandsverzekering in dat verband: *“De zinsnede in deze clausule: “Buiten zijn wil gedwongen” dient echter niet beperkend te worden beschouwd, zoals ingeval van schrapping, deontologische fout of overlijden. Het feit dat het vertrouwen geschonden wordt in de eerste aangestelde advocaat, kan eveneens binnen de toepassing van dit artikel vallen. Vanzelfsprekend dient per casus te worden onderzocht of er geen misbruik wordt gemaakt van dit recht. Een contract dient te goeder trouw te worden uitgevoerd en er dient rekening te worden gehouden met de economische finaliteit van het contract.”*

Vaak wordt hieraan toegevoegd dat niet bewezen wordt dat de aanstelling van de tweede raadsman voor een aanzienlijke en niet aanvaardbare verhoging van de kostprijs zal zorgen.

Aldus wordt erover gewaakt dat ook in de relatie cliënt/verzekerde-advocaat de neuzen in dezelfde richting kunnen blijven wijzen zonder dat de verzekerde zijn recht op dekking verliest.

IV. Heilig is de vrije keuze

De rechtsbijstandsverzekerde kiest in principe steeds vrij zijn advocaat (of iedere andere persoon die de vereiste kwalificaties heeft krachtens de op de procedure toepasselijke wet).

Artikel 92 W.L.V.O. garandeert alvast dwingend de vrije keuze van raadslieden ten laste van de verzekerder in twee gevallen en bepaalt de minimumvoor-

ART (eds.), *Bijzondere vraagstukken rechtsbijstandsverzekering*, Antwerpen, Maklu, 1999, 122, nr. 39 met verwijzing naar B. CERVAUX; C. PARIS, *Le régime de l'assurance protection juridique*, Brussel, De Boeck & Larcier, 2004, 435-443, nr. 321-326.

¹⁶ C. PARIS, *o.c.*, 439, nr. 325.

waarden die in dat verband in de verzekeringsovereenkomst moeten worden bedongen.

Artikel 92 W.L.V.O. bepaalt:

“In elke verzekeringsovereenkomst inzake rechtsbijstand moet uitdrukkelijk ten minste worden bepaald dat:

1° wanneer moet worden overgegaan tot een gerechtelijke of administratieve procedure, de verzekerde vrij is in de keuze van een advocaat of van iedere andere persoon die de vereiste kwalificaties heeft krachtens de op de procedure toepasselijke wet om zijn belangen te verdedigen, te vertegenwoordigen of te behartigen;

2° telkens er zich een belangenconflict met zijn verzekeraar voordoet, de verzekerde vrij is in de keuze van een advocaat of zo hij er de voorkeur aan geeft, iedere andere persoon die de vereiste kwalificaties heeft krachtens de op de procedure toepasselijke wet om zijn belangen te verdedigen.”

Wat enerzijds de situatie betreft waarin dient te worden overgegaan tot een gerechtelijke of administratieve procedure, oordeelt de G.C.R. sinds eind 2000 steevast dat vanaf het ogenblik dat zulke procedure is ingesteld en de verzekerde zijn raadsman heeft gekozen, de rechtsbijstandsverzekeraar het mandaat van de advocaat niet meer kan beperken. De verzekeraar dient de advocaat dan te honoreren voor de plichten die hij in opdracht van zijn cliënt heeft uitgevoerd, een en ander vanzelfsprekend rekening houdend met art. 446 ter Ger. Wb. (het vroegere art. 459 Ger. Wb.; zie verder het negende gebod: “De RBV is geen “geldmachien””) en de principes van art. 1134 B.W..

De praktijk waarbij rechtsbijstandsverzekeraars het dossier overmaken met een beperkte opdracht (bv. burgerlijke partijstelling voor 1 euro provisioneel en aanstelling van een deskundige) en het dossier dan terugvragen voor verdere afhandeling door hun eigen diensten, werd aldus vrij snel afgewezen.

Wanneer zich anderzijds een belangenconflict voordoet, heeft de verzekerde onmiddellijk recht op de vrije keuze van raadsliden, ook in de fase van de minnelijke regeling. Zulk belangenconflict kan bijvoorbeeld ontstaan tussen de verzekerde en zijn verzekeraar wanneer deze tevens de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekt van een derde die in het geschil wordt aangesproken. De strekking van beide verzekeringen is immers wezenlijk verschillend: bij de rechtsbijstandsverzekering doet de verzekeraar de rechten van de verzekerde gelden, terwijl in de aansprakelijkheidsverzekering de verzekeraar in de eerste plaats zijn schadegeval beheert. Indien de belangen tegenstrijdig zijn, kan hij bezwaarlijk het beheer van beide schaderegelingen op zich nemen. Een ander voorbeeld is het geval waarin de partijen in het geschil bij dezelfde rechtsbijstandsverzekeraar zijn verzekerd.¹⁷ Algemeen wordt aanvaard dat er sprake is van een belangenconflict telkens wanneer de verzekeraar in de afwikkeling van een schadegeval twee verschillende en niet verenigbare hoedanigheden

¹⁷ C. VAN SCHOU BROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 531 met verwijzingen. Contra: in de “gedragsregels van de rechtsbijstandsverzekeraar” (zie voetnoot 14) blijkt dit nochtans niet als een belangenconflict te worden aanzien in de zin van de wet en wordt de vrije keuze van de advocaat dus niet noodzakelijk geacht.

cumuleert, waardoor het gevaar bestaat dat hij andere belangen en in het bijzonder zijn eigen belang zal laten primeren op de belangen van de verzekerde.

De bewoordingen “ten minste” duiden er op dat de verzekeraar het recht op vrije keuze van raadsliden contractueel kan uitbreiden.

Verder speelt de vrije keuze bij verschil van mening tussen de verzekerde en de verzekeraar over de te volgen gedragslijn, wanneer de verzekerde zich beroept op de objectiviteitsclausule (zie het vijfde gebod: “objectiviteit is aan de orde”).

Ook wanneer de rechtsbijstandsverzekeraar passief beheer kan verweten worden, geldt de vrije keuze van raadsliden (zie het tweede gebod: “met eigen beheer wordt niet gespot”).

Daarnaast wordt in de inleiding van het Protocol uitdrukkelijk erkend dat het voor de verzekerde noodzakelijk of minstens nuttig kan zijn om, in bepaalde omstandigheden, reeds vóór enige procedure bijstand van een advocaat te genieten. Ook in dat geval dient de vrije keuze van raadsliden te worden gerespecteerd.¹⁸

Wanneer echter de rechtsbijstandsverzekeraar, gebruik makend van zijn recht op eigen beheer van schadegevallen, ervoor zou opteren deze eigen dienstverlening uit te besteden aan een advocaat¹⁹ (zoals hij deze dienstverlening kan uitbesteden aan een extern schaderegelingskantoor²⁰), valt deze uitbesteding buiten voornoemde gevallen van vrije keuze en kan de rechtsbijstandsverzekeraar zelf deze advocaat aanduiden. In dat geval gelden *mutatis mutandis* de regels die van toepassing zijn op het eigen beheer van de rechtsbijstandsverzekeraar (geen passief beheer, zoniet moet het dossier naar een vrij gekozen advocaat; in geval van verschil van mening geldt de objectiviteitsclausule). Wanneer vervolgens moet worden overgegaan tot een gerechtelijke of administratieve procedure (art. 92, 1° W.L.V.O.) speelt opnieuw de wettelijk voorziene vrije keuze. Uiteraard kan de verzekerde er dan voor kiezen verder een beroep te doen op de advocaat die tot dan het dossier beheerd heeft in de minnelijke fase.

V. Objectiviteit is aan de orde

Bij verschil van mening met de verzekeraar over de te volgen gedragslijn voor de regeling van het schadegeval, kan de verzekerde de objectiviteitsclausule inroepen zoals vermeld in artikel 93 W.L.V.O..

Dit artikel luidt:

¹⁸ C. VAN SCHOU BROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 530.

¹⁹ In Nederland spreekt men in dat geval over “netwerkadvocaten”.

²⁰ Artikel 4 van het KB betreffende de rechtsbijstandsverzekering van 12 oktober 1990.

“De verzekerde, bij verschil van mening met zijn verzekeraar over de gedragslijn die zal worden gevolgd voor de regeling van het schadegeval en na kennisgeving door de verzekeraar van diens standpunt of van diens weigering om de stelling van de verzekerde te volgen, heeft het recht een advocaat van zijn keuze te raadplegen onverminderd de mogelijkheid om een rechtsvordering in te stellen.

Zo de advocaat het standpunt van de verzekeraar bevestigt, wordt aan de verzekerde de helft terugbetaald van de kosten en honoraria van deze raadpleging.

Indien tegen het advies van deze advocaat de verzekerde op zijn kosten een procedure begint en een beter resultaat bekomt dan hetgeen hij zou hebben bekomen indien hij het standpunt van de verzekeraar zou hebben gevolgd, is de verzekeraar die de stelling van de verzekerde niet heeft willen volgen, gehouden zijn dekking te verlenen en de kosten van de raadpleging terug te betalen die ten laste van de verzekerde zouden zijn gebleven.

Indien de geraadpleegde advocaat de stelling van de verzekerde bevestigt, is de verzekeraar, ongeacht de afloop van de procedure, ertoe gehouden zijn dekking te verlenen met inbegrip van de kosten en de honoraria van de raadpleging.”

Uit tal van adviezen van de Gemengde Commissie Rechtsbijstandsverzekering blijkt dat deze objectiviteitsclausule onvoldoende gekend is. Zo worden geschillen aan het oordeel van de commissie voorgelegd die eenvoudig hadden kunnen worden opgelost door aan de rechtsbijstandsverzekeraar toepassing te vragen van deze clausule.

Een meningsverschil in de zin van voormeld artikel kan betrekking hebben op de grond van de zaak (zoals een verschil van mening over de kansen tot slagen van een vordering of over de vraag of een voorstel tot regeling al dan niet voldoende is) of op de wijze van behandeling van het geschil (zoals een verschil van mening over de keuze tussen een minnelijke dan wel een gerechtelijke medische expertise). Een geschil betreffende de interpretatie van de dekkingsvoorwaarden van de polis valt daarentegen niet onder dit begrip.

Specifiek in verband met art. 93 W.L.V.O. oordeelde de G.C.R. als volgt:

“Dit artikel verleent aan de advocaat, geraadpleegd in het kader van de zogenaamde objectiviteitsclausule, de bevoegdheid om een (voor de verzekeraar althans) bindend advies te geven over de te volgen gedragslijn. De advocaat beschikt dan over een doorslaggevende beslissingsbevoegdheid. Het disciplinair toezicht waaraan hij onderworpen is en zijn civielrechtelijke aansprakelijkheid jegens de rechtsbijstandsverzekeraar vormen evenwel een waarborg tegen misbruik. De correcte uitoefening van deze verregaande bevoegdheid wordt gewaarborgd door de wettelijke en deontologische censuur waaraan de advocaat is onderworpen (cfr. zijn eedformule in art. 429 Ger. Wb. en cfr. art. 444 Ger. Wb.).

Art. 93 vereist niet uitdrukkelijk dat het advies van de advocaat gemotiveerd is. De verzekeraar kan het advies derhalve niet negeren met het argument dat het “onvoldoende gestaafd is met rechtspraak en rechtsleer”.”

Of nog:

“De verzekeraar kan het advies niet negeren met het argument dat zij haar stelling zal herzien op basis van een juridisch gemotiveerd advies gestaafd met toepasselijke rechtsleer en rechtspraak.”

Het lijkt niettemin evident dat een minimum aan motivering het advies van de advocaat moet onderbouwen.

Verder geldt uiteraard de deontologische plicht van de advocaat om te adviseren in alle objectiviteit en onafhankelijkheid.²¹

In die zin is objectiviteit aan de orde onder het toezicht van de Orde (van Advocaten).

VI. Laat het gerecht geen goktent worden

Van de zijde van de rechtsbijstandsverzekeraars is er nogal wat kritiek op de objectiviteitsclausule (zie het vijfde gebod: “objectiviteit is aan de orde”) en op de wijze waarop ze in de praktijk wordt toegepast. De kritiek betreft vooral de (on)partijdigheid van de advocaat die bij de beoordeling ook economische belangen in overweging zou nemen, zoals de binding met de cliënt en het eigen inkomen. Bovendien voeren verzekeraars aan dat advocaten vaak sneller geneigd zijn over te gaan tot gerechtelijke procedures, zonder voldoende afweging van de meerwaarde die dit zou opleveren en de gevolgen hiervan op langere termijn.²²

Er is reeds gewezen op de deontologische plicht van de advocaat te adviseren in alle objectiviteit en onafhankelijkheid.²³ Elk advies tot procederen in strijd met deze plicht leidt tot nodeloze (over)belasting van het gerechtelijk apparaat.

In principe dient de advocaat de vraag naar de kansen op slagen van een vordering te beantwoorden alsof er geen rechtsbijstandsverzekering zou spelen, alsof de cliënt/verzekerde m.a.w. de vraag naar de kansen op slagen van zijn vordering zou voorleggen en zelf de kosten zou moeten dragen. Indien de advocaat aldus in eer en geweten ertoe besluit dat er een redelijke kans tot slagen bestaat, dient ook het kostenaspect te worden bekeken. Het is duidelijk dat de cliënt die een rechtsbijstandsverzekering heeft afgesloten zich op dat ogenblik in een comfortabeler positie bevindt en zich minder moet laten leiden door een puur economische kosten-batenanalyse (hij dient nog wel oog te hebben voor het dekkingsplafond van zijn rechtsbijstandsverzekering).

De rechtsbijstandsverzekeraar kan de verzekerde op dat ogenblik niet verwijten dat de kosten de baten van een procedure mogelijk ruim zullen overtreffen.

²¹ Artt. 429 en 444 Ger. Wb.

²² C. VAN SCHOU BROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 528.

²³ Artt. 429 en 444 Ger. Wb.

fen. Onder meer om zich voor dat risico te behoeden sloot de verzekerde immers een verzekering af.

Wanneer echter de advocaat zich bij de beoordeling van de kansen op slagen van een vordering laat beïnvloeden door het bestaan van de rechtsbijstandsverzekering (“Je weet maar nooit wat een rechtbank beslist en de rechtsbijstandsverzekeraar betaalt toch...”), treedt een pervers mechanisme in werking waarvoor de tegenstanders van de (al dan niet verplichte) rechtsbijstandsverzekering steeds weer waarschuwen. De rechtsbijstandsverzekering zou immers aanzetten tot procederen.

Om dit ongewenst neveneffect in de kiem te smoren, wat blijkens wetenschappelijk onderzoek ook lukt²⁴, is absoluut vereist dat de advocaten, geraadpleegd in het kader van de objectiviteitsclausule, hun rol correct spelen en het gerecht op kosten van de rechtsbijstandsverzekering niet degenereren tot een goktent.

VII. Met communicatie kom je ver

In de inleiding van het Protocol wordt benadrukt dat het in het belang van de verzekerde is om binnen de wettelijke context te streven naar een samenwerking tussen de rechtsbijstandsverzekeraars en de advocaten, die gebaseerd is op de grootst mogelijke complementariteit van hun handelen en dit zowel in de contentieuze als in de pre- en post-contentieuze fase van een geschil.

Samenwerking impliceert in eerste instantie een goede communicatie en dit aspect krijgt dan ook bijzondere aandacht in het Protocol:

- *“van bij de eerste contacten zal de advocaat ... aan de rechtsbijstandsverzekeraar vragen dat zijn tussenkomst wordt bevestigd en desgevallend met deze verzekeraar overleg plegen.”* (artikel 2)
- *“nadat zijn inschakeling wordt bevestigd door de verzekeraar zal de advocaat ... de verzekeraar, zo deze hierom verzoekt, inlichten over de berekeningswijze van kosten en ereloon en desgevallend hierover overleg plegen.”* (artikel 2)
- *“nadat zijn inschakeling wordt bevestigd door de verzekeraar zal de advocaat ... de verzekeraar op de hoogte houden van het verdere verloop van het geschil en op zijn verzoek met hem overleg plegen.”* (artikel 2)
- *“op zijn beurt zal de rechtsbijstandsverzekeraar ... de verzekerden tijdig inlichten nopens hun rechten en plichten in het kader van hun polis rechtsbijstandsverzekering en de wijze waarop zij hun rechten kunnen laten gelden.”* (artikel 3)

²⁴ Zie H. SMEYERS, “Toegang tot het gerecht voor iedereen, requiem of revival? Concept voor een verplichte rechtsbijstandsverzekering op de drempel van de 21ste eeuw.”, *l.c.*, 32 en de verwijzingen naar het onderzoek van E. BLANKENBURG.

- “op zijn beurt zal de rechtsbijstandsverzekeraar ... de advocaat, daartoe aangezocht door de verzekerde, onmiddellijk alle elementen van het dossier ter informatie overmaken ...” (artikel 3)
- “op zijn beurt zal de rechtsbijstandsverzekeraar ... op het eerste verzoek van de advocaat de algemene en bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis overmaken.” (artikel 3)

Algemeen wordt aangenomen dat de verzekerde en niet de verzekeraar mandataris is van de advocaat en bijgevolg de advocaat wordt aangesteld door de verzekerde en niet door de verzekeraar.²⁵ In de behandeling van de hem toegewezen zaken is de advocaat uiteraard onafhankelijk. De leiding van het geschil rust in het geval van een rechtsbijstandsverzekering bij de verzekerde (cfr. supra). De advocaat heeft in ieder geval een wettelijke rapporteringsplicht tegenover zijn cliënt, doch men aanvaardt dat de verzekeraar zich een recht kan voorbehouden door de verzekerde of zijn raadsman geïnformeerd te worden over het verdere verloop van het schadegeval. Niet-nakoming van de informatieplicht in hoofde van de verzekerde kan evenwel enkel worden gesanctioneerd in zoverre de verzekeraar door de tekortkoming nadeel heeft geleden.²⁶

Tenslotte legt het K.B. van 12 oktober 1990 de verzekeraar een aantal specifieke informatieverplichtingen op, waaronder het opstellen van een afzonderlijke polis of het opmaken van een afzonderlijk hoofdstuk, de afzonderlijke vermelding van het onderdeel van de premie dat voor de waarborg rechtsbijstand verschuldigd is in geval van een aanvullende waarborg in een hoofdovereenkomst die andere takken betreft (artikel 3), het bedingen in de polis van de bepalingen van de artikelen 92 en 93 W.L.V.O. (artikelen 5 en 7), alsook het informeren van zijn verzekerde over de wettelijke regelingen in geval van belangenconflict of meningsverschil over de te volgen gedragslijn (artikel 8). Deze verplichtingen komen bovenop de algemene informatieplicht opgelegd in artikel 15 van het K.B. van 22 februari 1991 houdende het algemeen reglement betreffende de controle op verzekeringsondernemingen.²⁷

Een goede communicatie tussen alle betrokkenen (verzekerde-verzekeraar-advocaat) kadert overigens in de algemene verplichting de (rechtsbijstandsverzekerings-) overeenkomst te goeder trouw uit te voeren en dus loyaal samen te werken en overleg te plegen. Heel wat misverstanden en wrevel kunnen aldus worden voorkomen of minstens in de kiem worden gesmoord.

²⁵ C. VAN SCHOU BROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 534 met verwijzingen.

²⁶ C. VAN SCHOU BROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 534 met verwijzing naar CDV Mededelingen D90 (24 januari 1991), 4 en D90bis (17 oktober 1991), 2.

²⁷ Zie betreffende de sancties m.b.t. deze bij wet en K.B. voorgeschreven informatieverplichtingen: P. COLLE, *Handboek bijzondere gereguleerde verzekeringscontracten*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 307, nr. 444.

VIII. En anders is er de G.C.R.

Tussen de rechtsbijstandsverzekeraar en de advocaat kunnen er in concrete dossiers discussies rijzen over de toepassing van de wettelijke bepalingen of de beleidlijnen van het Protocol, die niet opgelost geraken in gemeen overleg.²⁸

Om op een snelle en efficiënte wijze voor deze geschillen een oplossing te vinden “bij blijvende onenigheid” werd de Gemengde Commissie Rechtsbijstandsverzekering (G.C.R.) opgericht.

Titels 2 en 3 van het Protocol lichten de werking toe van de G.C.R.

Hier volgen de meest relevante artikels:

Artikel 5

De G.C.R. is bevoegd om op verzoek van de advocaat of van de rechtsbijstandsverzekeraar uitspraak te doen over elk geschil dat tussen hen gerezen is over de toepassing van onderhavig protocol n.a.v. de tussenkomst van een advocaat in het kader van een rechtsbijstandsverzekeringpolis.²⁹

Artikel 6

De G.C.R. is samengesteld uit vier leden, met name twee advocaten en twee vertegenwoordigers van de rechtsbijstandsverzekeraars, en dit onder voorzitterschap van één van de advocaten, wiens stem bij staking van stemmen doorslaggevend is.

...

Artikel 11

De aanvragen worden voor de G.C.R. aanhangig gemaakt met een schriftelijk verzoek gericht aan de Orde van Vlaamse Balies, te 1000 Brussel, Koningsstraat 148.

...

Artikel 13

Elk verzoek aan de G.C.R. moet vergezeld zijn van een geïnventariseerd dossier. De verzoeker stuurt per zelfde post een kopie van dit verzoek alsmede een kopie van het volledig dossier aan de verwerende partij.

Binnen de 8 dagen na ontvangst van het verzoek zal de G.C.R. de betrokken rechtsbijstandsverzekeraar of desgevallend de advocaat (“verwerende partij” te noemen) op de hoogte brengen van de inhoud van het verzoek en zal deze laatste uitnodigen erop te antwoorden middels een korte conclusie, die samen met de eventuele stavingsstukken, dient overgemaakt aan de G.C.R. en aan de verzoeker binnen een termijn van 15 dagen.

²⁸ Zie over de te volgen procedure in geval van onenigheid: artikel 4 van het Protocol.

²⁹ Strikt genomen valt de dekkingsproblematiek hier niet onder; zie verder.

Na het verstrijken van die termijn beschikt de verzoekende partij over een termijn van 15 dagen om als antwoord een korte conclusie te verzenden aan de G.C.R. en de verwerende partij.

De hiervoor gestelde termijnen gaan telkens in de eerstvolgende werkdag na de verzending.

De vervaldag is in de termijn begrepen.

Is die dag echter een zaterdag, zondag of wettelijke feestdag, dan wordt de vervaldag verplaatst op de eerstvolgende werkdag.

Wanneer deze termijnen verstrijken in de gerechtelijke vakantie worden deze verlengd tot 30 dagen.

De voorzitter kan naargelang de aard van het geschil andere conclusietermijnen bepalen, na gemotiveerd verzoek hiertoe door de verzoekende of verwerende partij.

De termijnen voor de verzending van de conclusies zijn vervaltermijnen.

De G.C.R. kan beslissen om de partijen te horen.

De partijen kunnen de G.C.R. eveneens verzoeken om gehoord te worden.

De G.C.R. doet uitspraak binnen de 60 dagen na het in beraad nemen van de zaak (dit is de neerlegging van de laatste conclusie of het horen van partijen) en deelt deze onmiddellijk mee aan beide partijen.

...

Artikel 15

De beslissing heeft de waarde van een advies. Tegen deze beslissing is geen verhaal mogelijk.

Titel 4 voorziet een bijzondere procedure bij hoogdringendheid. Deze blijkt weinig gekend te zijn. Er is althans tot heden zelden beroep gedaan op de tussenkomst van de G.C.R. bij hoogdringendheid. Mogelijk wordt in dergelijke gevallen vaak een regeling getroffen in onderling overleg.

Alleszins erkent artikel 17 van het Protocol uitdrukkelijk dat de advocaat “onvoorwaardelijk het recht (heeft) om in geval van hoogdringendheid bij de verdediging van de belangen van de cliënt, verzekerd in rechtsbijstand, de noodzakelijke maatregelen te treffen en/of procedures op te starten, zoals de aanstelling van een deskundige, vaststellingen door een gerechtsdeurwaarder, aanvullend strafrechtelijk onderzoek, klacht met burgerlijke partijstelling”. Verder bepaalt het dat de rechtsbijstandsverzekeraar in dat geval “op eerste verzoek van de advocaat het dossier ter beschikking (zal) stellen” en dat de advocaat “de verzekeraar stipt (zal) inlichten nopens de maatregelen die hij treft, en de procedures die hij opstart.”

Bij gebrek aan akkoord kan de zaak dan worden voorgelegd aan de G.C.R. overeenkomstig een bijzondere, snellere procedure³⁰ met dien verstande dat tot en met het ogenblik waarop er een beslissing valt van de G.C.R., zowel de gerechtskosten als de kosten en het ereloon van de advocaat ten laste worden genomen door de rechtsbijstandsverzekeraar.³¹

In de praktijk zijn binnen de G.C.R. twee deelcommissies ontstaan, de “commissie erelonen” en de “commissie saisine”.

In de “commissie erelonen” buigen de leden zich over ereloonbetwistingen. Eén van de twee advocaten/leden behoort tot de balie van de advocaat wiens ereloonstaat aanleiding geeft tot betwisting. De eigen kenmerken van elk dossier lenen er zich minder toe enige casuïstiek te ventileren uit de 330 adviezen, die deze commissie tot 1 februari 2007 op haar actief heeft.

Dit is anders met de commissie saisine, waar betwistingen aan bod komen over het al dan niet overmaken van een dossier aan de vrij gekozen raadsman. Aanvankelijk verklaarde deze commissie zich op basis van een strikte interpretatie van het protocol onbevoegd om uitspraak te doen over dekkingsproblemen. Ze beperkte haar adviezen aldus tot de gevallen waarin geen discussie bestond over de dekking. Recent wordt ook over dekkingsproblemen advies verleend, indien de betrokken partijen expliciet de bevoegdheid van de G.C.R. erkennen.

Hoewel elk dossier zijn eigen kenmerken heeft, kunnen in de intussen 136 adviezen (eveneens tot 1 februari 2007) van de “commissie saisine” toch een aantal grote lijnen worden aangeduid en kan aldus van een beperkte mate van casuïstiek worden gesproken, zoals blijkt uit de diverse verwijzingen in deze uiteenzetting.³²

IX. De R.B.V. is geen “geldmachien”

Een vaak gehoorde klacht van de rechtsbijstandsverzekeraars is dat sommige advocaten de rechtsbijstandsverzekering als de spreekwoordelijke geldkoe beschouwen en hun ereloon verhogen als een rechtsbijstandsverzekeraar tussenkomt. Het spreekt voor zich dat dit niet de bedoeling van een rechtsbijstandsverzekering kan zijn.³³ Ook met betrekking tot de begroting van zijn staat van kosten en ereloon dient de advocaat in principe abstractie te maken van het bestaan van de rechtsbijstandsverzekering en zijn staat m.a.w. te begroten alsof die definitief ten laste zou komen van zijn cliënt. Er is nochtans een nuance:

³⁰ Beschreven in artikel 18 van het Protocol

³¹ Artikel 17 *in fine* van het Protocol

³² Zie ook: M. SCHOUTEDEN, “Beknopt verslag van de adviezen van de gemengde commissie rechtsbijstandsverzekering (G.C.R.) periode 01/09/1999-01/03/2001”, *De Verz.* 2001, 651-660.

³³ Zie in dat verband het verslag van de uiteenzetting door G. DAEMEN over “een macro-economische kijk op de rechtsbijstandsverzekering” op een studienamiddag op 16 november 2006 gehouden in Gent over “Rechtsbijstandsverzekering en advocatuur”, te verschijnen in *De Verz.*, maart 2007.

wanneer de advocaat zijn cliënt een korting zou geven omwille van diens beperkte financiële draagkracht, hoeft hij die uiteraard niet toe te staan wanneer een rechtsbijstandsverzekering werd afgesloten. Dergelijke verzekering beoogt immers onder meer de dekking van het risico van advocatenkosten.

De advocaat dient dus zijn kosten en ereloon te begroten volgens de geldende regels, eigen aan zijn beroep.³⁴

In geval van blijvende betwisting kan deze worden voorgelegd aan de G.C.R., waar de “commissie erelonen” advies zal geven (zie het achtste gebod: “en anders is er de G.C.R.”).

Het Protocol voorziet dat de rechtsbijstandsverzekeraar na het bevestigen van de tussenkomst van de advocaat informatie kan vragen over de berekening van de kosten en erelonen en dat de advocaat de nodige informatie hierover dient te geven (artikel 2). Bovendien dient de advocaat de verzekeraar op het eerste verzoek de nodige stukken te overhandigen die de (tussentijdse) staten van kosten en ereloon en/of provisie kunnen staven (artikel 2). De mogelijkheid om in geval van langdurige procedures tussentijdse staten op te stellen wordt uitdrukkelijk erkend, behoudens andersluidende afspraken (artikel 2).

Indien de rechtsbijstandsverzekeraar de staat van kosten en ereloon betwist, erkent het Protocol dat hij minstens het niet voor betwisting vatbare gedeelte van de staat van kosten en ereloon moet voldoen (artikel 3).

Wanneer de partijen het geschil niet willen voorleggen aan de G.C.R. of zich niet wensen neer te leggen bij het advies van de G.C.R., kunnen ze zich richten tot de orde-instanties (hetzij via arbitrage, hetzij via bemiddeling) of de rechtbank.

Doorgaans zal de rechtbank advies vragen aan de orde van advocaten, waarvan de betrokken advocaat deel uitmaakt. Het is voorlopig nog wachten op een vonnis waarin de rechtbank de G.C.R. om advies vraagt. Dit zou maar kunnen met akkoord van de betrokken advocaat.³⁵

Opmerkelijk (en op zich niet onlogisch, gelet op het Protocol) is dat, wanneer partijen zich niet richten tot de G.C.R., de orde van advocaten de zaak voor advies kan doorverwijzen naar de G.C.R..³⁶

In de rechtspraak en de rechtsleer bestaat discussie over de vraag wie vorderinggerechtigde tot betaling van kosten en ereloon is, de advocaat dan wel de verzekerde.

34 O.m. artikel 446 ter Ger. Wb. (het vroegere artikel 459 Ger. Wb.): “De advocaten begroten hun ereloon met de bescheidenheid die van hun functie moet worden verwacht... Ingeval het ereloon niet met een billijke gematigdheid is vastgesteld, wordt het door de raad van de Orde verminderd, met inachtneming onder meer van de belangrijkheid van de zaak en van de aard van het werk ...”

35 Rb. Leuven, 14 februari 2002, A.R. nr. 02/80/A, onuitgegeven.

36 Zie beslissing Raad van de Orde van Advocaten te Hasselt d.d. 13 juni 2002.

Zoals gezegd, is de verzekerde de mandataris van de advocaat. Bijgevolg kan de advocaat de verzekerde aanspreken tot betaling van zijn kosten en ereloon. De verzekerde kan zich dan op zijn beurt tot zijn rechtsbijstandsverzekeraar wenden voor de terugbetaling.

De vraag rijst evenwel of de advocaat ook rechtstreeks de rechtsbijstandsverzekeraar kan aanspreken tot betaling. In de praktijk is dit gebruikelijk. Het Protocol erkent deze praktijk, waar in artikel 3 uitdrukkelijk is bepaald dat de rechtsbijstandsverzekeraar zonder verwijl de betaling zal uitvoeren van elke staat van kosten en ereloon, evenwel “behoudens in geval van betwisting”.

Het is dus maar wanneer betwisting ontstaat dat dient te worden nagegaan of de advocaat over een rechtstreeks vorderingsrecht beschikt.

Alleszins kan de toepassing van artikel 86 W.L.V.O. inzake het eigen recht en de rechtstreekse vordering in de aansprakelijkheidsverzekering niet worden uitgebreid tot de rechtsbijstandsverzekering.³⁷

Het is ook niet zonder meer omdat de verzekeraar heeft ingestemd met de tussenkomst van de advocaat, dat deze laatste een rechtstreekse vordering op de verzekeraar zou bekomen. De aanvaarding van de tussenkomst van de advocaat gebeurt immers in uitvoering van de verzekeringspolis en is “de verwerking door de verzekeraar van de contractuele verbintenis die hij door het aangaan van de polis op zich genomen heeft.”³⁸

De verzekeraar *moet* inderdaad in een aantal gevallen hetzij op wettelijke, hetzij op contractuele grond de tussenkomst van de vrij gekozen advocaat aanvaarden. De advocaat blijft echter vreemd aan de verzekeringsovereenkomst en is dan niets anders dan het instrument dat nodig of onontbeerlijk is opdat de verzekeringsovereenkomst correct tussen partijen uitgevoerd zou worden.³⁸

Anders is het wanneer de rechtsbijstandsverzekeraar expliciet of impliciet maar zeker de verbintenis op zich zou nemen om de staat van kosten en ereloon van de advocaat rechtstreeks ten laste te nemen.³⁹

Een rechtsgrond tot het rechtstreeks instellen van de vordering kan bovendien worden gevonden in hetzij het beding ten behoeve van derden, hetzij de over-

37 C. VANSCHOUBROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 536; Vred. Gent 12 juni 1998, *De Verz.* 1999, 671, noot P. COLLE, “Kan de advocaat zijn ereloon rechtstreeks vorderen van de rechtsbijstandsverzekeraar?”.

38 P. COLLE, *o.c.*, 322, nr. 476.

39 K. BERNAUW, “De verhouding tussen de rechtsbijstandsverzekeraar en de advocaat”, in P. COLLE en J.L. FAGNART (eds), *Bijzondere vraagstukken rechtsbijstandsverzekering*, Antwerpen, Maklu, 1998, 118, nr. 32, die zich afvraagt of het aanstellingschrijven dat de rechtsbijstandsverzekeraar richt aan de advocaat, met daarin een standaardformule in de zin van “uw kosten en ereloon zijn ten onze laste” kan gelden als dergelijke eenzijdige wilsuiting.

eenkomst van delegatie, mits uiteraard aan de specifieke geldigheidsvereisten van deze rechtsfiguren is voldaan.⁴⁰

De bewijslast met betrekking tot het bestaan van deze rechtsgronden rust uiteraard op de eisende partij, *in casu* de advocaat.

De praktijk leert dat ook in deze delicate materie communicatie (zie het zevende gebod: “met communicatie kom je ver”) en overleg veelal tot een voor alle partijen bevredigende oplossing leiden, mits de advocaat zijn ereloon begroot “met een billijke gematigdheid”.⁴¹

X. De R.B.V. is win-win-win

Er zullen wel altijd voor- en tegenstanders zijn van de rechtsbijstandsverzekering.

Wanneer echter de rechtsbijstandsverzekeraars en de advocaten streven naar een samenwerking, “die gebaseerd is op de grootst mogelijke complementariteit van hun handelen en dit zowel in de contentieuze als in de pre- en post-contentieuze fase van een geschil”⁴² en ze er daarbij in slagen hun onderlinge geschillen maximaal in overleg op te lossen, komt sneller de win-win-winsituatie tot stand, waartoe elke rechtsbijstandsverzekering zou moeten leiden, voor de rechtsbijstandsverzekeraar, voor de advocaat en niet in het minst voor de cliënt/verzekerde.

Voor de rechtsbijstandsverzekeraar, want hoe beter zijn dienstverlening (via eigen beheer of via een advocaat), hoe beter zijn produkt verkoopt.

Voor de advocaat, want die kan zijn werk doen en weet zeker dat hij loon naar werken krijgt.

Voor de cliënt/verzekerde, want die wordt optimaal geholpen in zijn zoektocht naar (zijn) recht.

De “tien geboden van de rechtsbijstandsverzekering” zullen hopelijk bijdragen tot die beoogde oplossingen en zo een richtsnoer vormen voor alle betrokkenen op de weg naar het beloofde land van het recht.

Beknopte bibliografie.

E. CEUX, “La Directive C.E.E. du 22 juin 1987 concernant l’Assurance Protection Juridique”, *De Verz.* 1989, 7-29.

E. CEUX, “Belgische rechtsbijstandsverzekering krijgt Europese allures”, *Verzekeringsnieuws* 9 januari 1991, 5-12.

⁴⁰ Zie voor een analyse C. VAN SCHOUBROECK en A. DE GRAEVE, *l.c.*, 536-537 met verwijzingen; K. BERNAUW, *l.c.*, 115, nr. 28 en 116, nr. 30.

⁴¹ Artikel 446 ter Ger. Wb. (zie voetnoot 34)

⁴² Cfr. de inleiding van het Protocol

- P. COLLE (ed.), *De nieuwe reglementering inzake rechtsbijstandsverzekering*, Antwerpen, Maklu Uitgevers, 1991.
- P. COLLE, “De rechtsbijstandsverzekering: enkele juridische knelpunten” in X., *Verzekeringen en gerechtelijke procedures*, Kalmthout, Biblo, 1996, 11-32.
- P. COLLE en J.L. FAGNART (eds.), *Bijzondere vraagstukken rechtsbijstandsverzekering*, Antwerpen, Maklu, 1998.
- P. COLLE, “Kan de advocaat zijn ereloon rechtstreeks vorderen van de rechtsbijstandsverzekeraar?” *De Verz.* 1999, 673-678.
- H. COUSY en H. CLAASSENS (eds.), *Rechtsbijstand en verzekering*, Antwerpen, Maarten Kluwer’s Internationale Uitgeversonderneming, 1983.
- S. DECAMP, *Les solutions aux conflits d’intérêts en assurance protection juridique en Belgique*, Brussel, Bruylant, 1993.
- P.H. DELVAUX, “La protection des assurés dans l’assurance de protection juridique”, *D.C.C.R.* 1990-1991, 611-619.
- J.L. FAGNART, “Rapport final”, *D.C.C.R.* 1990-1991, 648-668.
- W.P. LENAERTS, “L’élaboration de l’arrêté royal du 12 octobre 1990”, *D.C.C.R.* 1990-1991, 601-610.
- P. MEESEN, “Het risico in rechtsbijstand: juiste opgave van het risico – schade-aangifte – samenloopproblematiek”, *De Verz.* 1996, 475-487.
- C. PARIS, *Le régime de l’assurance protection juridique*, Brussel, Larcier, 2004.
- C. PARIS, “Avocat et assureur protection juridique: la fin des tensions?”, *R.G.A.R.* 2000? 13295.
- C. PARIS, “La créance d’honoraires de l’avocat contre l’assureur protection juridique sous l’angle de la délégation”, *R.G.A.R.* 2001, 13367.
- C. PARIS, “Qui défend l’assuré en assurance de protection juridique? L’avocat ou l’assureur?”, *R.G.A.R.* 2004, 13807.
- F. PONET, P. RUBENS en W. VERHEES, *De landverzekeringsovereenkomst*, Antwerpen, Kluwer, 1993, nrs. 1174-1217.
- L. SCHUERMANS, *Grondslagen van het Belgisch verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 310-316.
- H. SMEYERS, “Rechtsbijstand, dan toch verzekerd?”, *R.W.* 1982-1983, 1761-1776.
- H. SMEYERS, “De richtlijn van 22 juni 1987 en het ontwerp van K.B. van toepassing” in *Investeren in Justitie*, verslagboek van het congres van de Belgische Nationale Orde van Advocaten dd. 2 februari 1990 te Antwerpen.
- H. SMEYERS, “Toegang tot het gerecht voor iedereen, requiem of revival? Concept voor een verplichte rechtsbijstandsverzekering op de drempel van de 21ste eeuw.”, *A.J.T.* 1996-1997, dossier nr. 3, 25-39.
- H. SMEYERS, “Une solution originale: l’assurance de protection juridique obligatoire” in *Les cahiers de la protection juridique, Actes du XVe Congrès International de l’assurance de protection juridique*, Bristol, 25-26 juni 1998 (een uitgave van RIAD-IALEX).
- H. SMEYERS, “Rechtsbijstandsverzekering, de lange weg van luxeproduct naar wit product”, *Tijdschrift voor Verzekeringen* 1998-2, 167-189.
- H. SMEYERS, “Het paarse sprookje van de witte ridder en de zwarte prinses”, tribune over het voorontwerp van wet op de verzekeringsovereenkomst voor juridische bescherming ten einde de rechtstoegang te verbeteren, *De verzekeringswereld* 25 juni 2002, 39-40.

- H. SMEYERS, “Rechtsbijstandsverzekering waarborgt toegang tot het (ge)recht,” *Juristenkrant* 2004, afl. 86, 4.
- H. SMEYERS, “Toegang tot het (ge)recht: de rechtsbijstandsverzekering als oplossing” in F. EVERS en P. LEFRANC (eds.), *De verhaalbaarheid van de kosten van verdediging: en wat met de toegang tot de rechter? Rechtshulp op de helling*, Brugge, Die Keure, 2006, reeks Tegenspraak, cahier 25bis, 111-134.
- E. TRUYENS, “De rechtsbijstandsverzekering in het sociaal recht”, *R.W.* 1998-1999, 137-149.
- J. VAN DEN HEUVEL, “Rechtsbijstandsverzekering”, *R.W.* 1973-1974, 1933-1952.
- J. VAN DEN HEUVEL, “Rechtsbijstandsverzekering”, *R.W.* 1990-1991, 1080-1082.
- J. VAN DEN HEUVEL, “Rechtsbijstandsverzekering” in X., *Liber Amicorum prof. em. E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 861-883.
- C. VAN SCHOUBROECK en A. DE GRAEVE, “Rechtsbijstandsverzekering. Stand van zaken en actualia” in *CBR Jaarboek 2004-2005*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2005, 499-574.
- L. VULSTEKE, “De verzekering rechtsbijstand”, in L. SCHOUPS (ed.), *Jaarboek Verzekeringen 2000. Juridische praktijkgids*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 107-141.